

Prosjektrapport 4. desember 2023

Tilrettelegging ved Sarafossen i Reisadalen

Prosjektet gjennomført i regi av Nordreisa kommune, Reisa nasjonalparkstyre og Halti nasjonalparksenter. Finansiert med midler fra initiativtakerne og Miljødirektoratet. I prosessen har flere også flere enn initiativtakerne bidratt med egeninnsats særlig Statskog SF og Nord-Troms friluftsråd.

Innhold

DEL 1 - PROSJEKTRAPPORT

Bakgrunn for prosjektet.....	3
Gjennomføring av tiltaket.....	3
Økonomi	5

DEL 2 - ANBEFALINGER

Sarafossen inngår som turmål i et større område - Punta-Saraelv og Saraelv – Sieimma friluftsområder.....	6
Strategi for tilrettelegging innenfor de omtalte friluftsområdene	7
Behov for drift	7
Tiltaksbeskrivelse for lokaliteter rundt Sarafossen.....	8

DEL 1- Prosjektrapport

Bakgrunn for prosjektet

Prosjektet har fått finansiering fra Verdiskapingsprogrammet for naturarven og Nordreisa kommune. Begrunnelsen for søknad er beskrevet slik:

Naturattraksjon, besøksforvaltning og friluftsliv.

Samarbeidspartnerene ønsker å gå i gang med et fellesprosjekt med utvikling av et viktig besøkspunkt i Reisadalen. Første steg er å få på plass et godt plangrunnlag. Det er det prosjektet her omfatter.

Sarafossen er allerede i dag en viktig naturattraksjon. Et viktig spørsmål er hvordan denne kan utvikles på en god måte, med bærekraftige tekniske løsninger og materialbruk, og på en måte som i praksis både oppleves bærekraftig og miljømessig på plussiden.

Vi ser tiltaket som element i en lokal- og regional utviklingsstrategi med mål og elementer knyttet til et bredt verdiskapingsperspektiv. Denne attraksjonen blir et viktigere besøkspunkt som kan ta opp noe av den forventede økningen i besøk i dalen, i stedet for at all økningen skal kanaliseres inn i nasjonalparken. Dette representerer et godt og spektakulært alternativ som også er lettere tilgjengelig enn opplevelser i selve reisa nasjonalpark.

Likevel er området og stedet del av et større område som vi betegner å være i innfartsområdet til Reisa nasjonalpark. Det er over flere år gjort mange tiltak for å styrke friluftslivets infrastruktur og legge til rette for naturopplevelser i dette området.

Hovedtrekkene i en realisering (en evnt fase 2) er å ruste opp sti for økt sikkerhet og bedre tilgjengelighet. Det inkluderer en liten bro over Saraelva, oppstrøms for selve fossen, slik at vi får en rundløype som knytter sammen sarafossen og innfallsporten til Reisa nasjonalpark- Ovi Raishiin. Det kan også etableres et spektakulært utkikkspunkt ved Sarafossen med glass og kortenstål som samtidig sikrer stedet. I dag er attraksjonen ikke sikret og en potensiell fare for fall.

Gjennomføring av tiltaket

Prosjektet har altså hatt som hovedformål å få opp et plangrunnlag for hvordan området kan utvikles som turmål og attraksjon. I første omgang blant kjerneaktørene som er myndigheter eller hovedaktører som vil stå for den eventuelle tilretteleggingen.. Aktørene i prosjektet har vært Nordreisa kommune som planmyndighet, næringsutvikling og tilrettelegger for friluftsliv, Nord-Troms Friluftsråd, Statskog, Halti nasjonalparksenter og Reisa nasjonalparkstyre. Det er i tillegg en rekke interesser som må involveres hvis tiltakene skal gjennomføres. Det er reindrift (særlig distrikt 36), lokale reiselivsbedrifter, lag- og foreninger og andre myndigheter.

Reisa nasjonalparkstyre har hatt prosjektledelsen for dette, men er ansvarlig for resultatet sammen med de andre partene. Evnt videreføring og eierskap vil måtte avklares i hvert enkelt tilfelle.

I prosjektet har det vært gjennomført en planprosess basert på tjenstedesign som metode. Prosessen er detaljert beskrevet i egen rapport. Her kort oppsummert (se også

Designrevet innovasjonsprosess

Aktørene rundt prosjektet ønsket å gjennomføre prosjektet ved å bruke designdrevet innovasjon som metode og tankesett. Dette er en prosess som er forskjellig fra den tradisjonelle måten å jobbe på. Sentralt i prosessen er forståelsen av brukernes behov, både nåværende og framtidige behov. Ved å lage tjenester som tilfredsstillter brukernes behov, kan det tilbys tjenester som brukerne elsker å bruke, og ikke bare tjenester de bruker av nødvendighet. En slik emosjonelle gjenklang hos brukerne er nødvendig for at innovasjonen skal bli vellykket.

Det er brukt ulike innsamlingsmetoder som befaring og gjennom workshops og i tillegg er sekundærdata benyttet. Nyttige verktøy som for eksempel personas og brukerreise er også benyttet. Med disse verktøyene har vi prøvd å få en grunnleggende forståelse for brukerens behov og følelser. Designeren bruker også illustrasjon som verktøy for å sikre at alle parter er enige i hvilken retning prosjektet går i. Det er enklere å reagere på noe konkret – som en illustrasjon.

Etablere riktig tankesett

Styrken til designdrevet innovasjon ligger i tankesettet – hvordan vi ser og angriper oppgaven. Design tar utgangspunkt i menneskene. Gjennom dyp forståelse av deres atferd og behov – ikke minst de emosjonelle – avdekkes ukjente problemstillinger og muligheter for innovasjon. Denne innsikten driver prosjektet og leder ofte til nyskapende løsninger.

Når vi leder en designdrevet innovasjonsprosess må du sikre at prosjektgruppen så raskt som mulig tar i bruk en designers tankesett, det vil si å tenke brukersentrert, helhetlig, framsynt og mangfoldig.

Vise muligheter

Vi har kommet fram til et mulighetskart som viser muligheter for hvordan Sarafossen kan gi gode turopplevelser for ulike typer brukere og utvikles som destinasjon. Gjennom å sette ulike brukere i sentrum, har vi foreslått ulike tiltak for å løfte turopplevelsen til Sarafossen.

Mulighetskartet legger et godt grunnlag for utvikling av ulike konsept. Denne blir tilgjengelig i form av en rapport med flere illustrasjoner som viser de ulike forslagene. Dette blir et godt grunnlag å arbeide videre ut ifra.

[Rapporten ligger tilgjengelig på nett](#) - ses her

Ble det gjennomført som tenkt?

Gjennom bruk av designdrevet innovasjon som metode fikk mange av deltakerne innblikk i en ny metode for å planlegge tilrettelegging. Tjenestedesign fokuserer på *brukeren* og ser på områdets muligheter og begrensninger i lys av denne brukeren. Det har vært en veldig nyttig «øvelse» og har gitt nye perspektiver for planleggingen. Gjennom prosessen har det kommet opp en del spørsmål, men ikke like mange konkrete svar.

Mange arealplanleggere og naturforvaltere tar gjerne utgangspunkt i et område eller et sted og analyserer tilrettelegging og behov ut fra det. Altså at områdets kvaliteter blir førende.

I denne rapporten forsøker vi å se begge perspektivene.

Økonomi

Ved avslutning av prosjektet er det et bokført underforbruk Kr 49 000,- i hht budsjett. Disse midlene disponeres til konkrete prosjekterings- og plantiltak beskrevet i rapporten del 2.

Kostnader	Budsjett	Bokført Forbruk	
Landskapsarkitekt / konsulent	kr 112 500	kr 105 900	NODA konsulent
Tekniske tegninger. Bru, fundament og utkvikksrampe.*	kr 26 000	kr 25 000	Bedre stier, bru
Byggetekniske befaringer	kr 22 400	kr -	
Transport, kjøring	kr 4 000	kr -	
Eget arbeid. Prosjektgruppe.	kr 40 000	kr 40 000	jmf timeliste
Eget arbeid. Workshops.	kr 30 000	kr 30 000	befaring, to workshops
Møter, rekvisita, andre prosessutgifter bevernting mv	kr 15 000	kr -	
Landskapsarkitekt - PERIODISERT**		kr 49 000	Skissetegninger
Sum kostnader	kr 249 900	kr 249 900	
Finansiering			
Egne midler (Nordreisa kommune)	kr 54 900	kr 54 900	
Andre offentlige tilskudd	kr -	-	
Annen finansiering (eget arbeid)	kr 71 000	kr 71 000	
Miljødirektoratet	kr 124 000	kr 124 000	
Sum finansiering	kr 249 900	kr 249 900	
Periodisert pr 04.12.2023			
* Avtale med Nye bruer inngått. Levering 2024	kr 25 000		
** Avklares prosjekt med landskapsarkitekt	kr 49 000		

Strategi for tilrettelegging innenfor de omtalte friluftsområdene

Punta – Saraelv - Sieimma friluftsområde skal opprettholdes som et friluftsområde med i hovedsak lite omfattende tilrettelegging. Området tilrettelegges for å være et dagsturområde og som et enklere tilgjengelig alternativ for turgåere. Tilrettelegging gjøres i hovedsak når/hvis det oppstår behov, enten for å stimulere til økt bruk innenfor området eller hvis det oppstår uønsket grad av slitasje på stier eller steder som en da ønsker skal skjøttes eller forsterkes.

Tilrettelegging bør da omfatte;

- forsterkning/skjøtsel av eksisterende stier/veier
- forsterkning av eksisterende rasteplasser
- sikring av farlige steder
- sikre framkommelighet og sammenheng mellom ulike turmålene

Eksisterende stier/veier er

- Vei fra Puntafoss til myra
- Sti fra myra til Ørretvannet
- Sti fra fylkesvei til Ørretvannet
- Sti/veg fra Biltokrysset til Sarafossen
- Sti fra Ovi Raishiin mot Saravann
- Sti fra veienden ved Käyräniva til Sieimma
- Elevestien til Sieimma
- NY Sti fra Ovi Raishiin til Sarafossen

Områdenes kvaliteter som naturlig friluftsområde med lav grad av tilrettelegging bør beholdes mest mulig. Men enkelte lokaliteter og traséer kan likevel ha mer omfattende tilrettelegging for å kanalisere bruk (samle bruk) og for å stimulere til økt friluftsbuk innenfor det spesifikke området.

Utvalgte lokaliteter/steder

- Sarafossen. Utkikkspunkt ved Sarafossen (både øvre og nedre del), rasteplass og stien.
- OviRaishiin
- Øvre Kirkestilla
- Sti fra veienden ved Käyräniva til Sieimma

Behov for drift – ansvarlig tilrettelegger

Med lav eller ingen grad av tilrettelegging er driftsbehovet lavt eller ikke til stede. Med en gang en bygger noe vil det oppstå et behov for 1. tilsyn, 2. løpende vedlikehold, 3. periodisk vedlikehold.

I alle tilfeller må aktørene bli enige om eierskap. Det vil i praksis si ansvar for å vurdere vedlikeholdsbehovet og å være en «adresse» for de tiltakene som gjøres.

I dette prosjektet er det flere alternativer. Anbefalingen er prosjektet føres videre og at enten kommunen, np styret eller nord-troms friluftsråd tar på seg ansvar for videre utvikling og drift.

Anbefalinger for arbeid videre

	Beskrivelse	Ansvar – tid
Tiltak som prioriteres	Bru over elva oppstrøms Sarafossen	Arbeidsgruppe
	Opprusting av rasteplass og utkikkspunkt	
Behov for planbehandling og byggesaksbehandling avklares		Nordreisa kommune gjennom sti- og løypeplan og/eller egen arealplan Frist: 2024
Detaljplanlegging av tiltak	Prosjektering av tiltak. Behov for reguleringsplan avklares.	2024-2025
Finansiering av tiltak	Basert på prosjekteringsgrunnlaget	2024-2025
Gjennomføring av tiltak	Bygging	2025?
Driftsplan for anlegg	Det beskrives en særskilt plan for drift av anlegget inkludert ansvar og finansiering.	Før bygging
Evaluering underveis	Det gjøres en evaluering hvert annet år hvor stibredde, slitasje, besøkstall vurderes	Annet hvert år etter bygging

Tiltaksbeskrivelse for lokaliteter rundt Sarafossen

I denne beskrivelsen omtales status pr i dag for lokalitet/sted og tenkt tilrettelegging ved to situasjoner.

1. Bruk omtrent som i dag det vil si noen hundre brukere totalt – 5-15 pr dag i juni -september.
2. Økt bruk som løser ut behov for skjøtsel og tilrettelegging. Det vil si over > 20-30 pr dag eller når en observerer betydelig økt slitasje og behov for forsterkning.

Lokalitet	Status / Beskrivelse	Opprettholde	Forsterke
A: Parkering	Grustak med plass til 3-4 samtidige biler	Ingen spesielle tiltak	Planere området. Skilte med parkering ved Li/Nakabohallus
B: Sti 0-300	Sti opp morenerygg	Ingen spesielle tiltak	Omlagging 40 m mot sør slik at stien følger naturlig forsenkning. Skilting/merking oppdateres.
C: Sti 300 - 500	Sti følger på morenemark med lite/ingen stigning.	Ingen spesielle tiltak	Rydde vekk de største stein/morene og legge 1,5-2m gruset sti. Evnt knuse større steiner og legge knuste masser på stien for å etablere et sterkere slitelag.
D: 500 - 1100	Sti følger på morenemark. Tre bratte stigninger.	Mulig stabling av trappetrinn på noen lokaliteter	Som nevnt over på minst bratte partier. Mulighet for etablere kortere trapper med bruk av stedlig stein.
E1: rasteplass	En enkel rasteplass med enkelt oppmurt bålplate og to lave sittebenker.	Sette opp bålpanne eller bål-fat. Tilkjøpe ved.	Organisere en bålplate med to-tre sittegrupper. Sette opp enkelt vedskjul og kjøpe til ved.
E2: utkikkspunkt	For å se fossen går folk nærmere kanten av juvet (ca 110m høyde). Det er ingen sikring. For å få bra bilde av fossen må en helt ut til kanten.	Sette opp fareskilt	Etablere et fast utkikkspunkt som gir en god oversikt over fossen og som er en sikker plass å stå. Kan utformes som et attraksjonselement i seg selv med stål og glass.
F: bru over Saraelva	Ca 50-100 meter oppstrøms fossen renne elva gjennom en trang passasje.	Sette opp en enkel bru som gir mulighet for rundløype som inkluderer Ovi Raishiin. Gir også mulighet for å endre Nordkalottruta.	Sette opp en enkel bru som gir mulighet for rundløype som inkluderer Ovi Raishiin. Gir også mulighet for å endre Nordkalottruta.
G: Turvei til Ovi Raishiin	I dag er det sti bare deler av veien.	Ikke spesielle tiltak	Merke sti fra eksisterende sti rett under skoggrensa og bort til Saraelva/fossen. Til sammen vil det da merkes 800 meter ny sti. Totalt lengde fra sarafoss til Ovi Raishiin 3km. Rundløype totalt 6-7km inkl 1km på kjørevei.

